

Ujabb adatok Győr adventivus és ruderalis flórájához.¹⁾

Irta: Dr. Polgár Sándor (Győr).

1913. év folyamán Győr ruderalis helyeinek — különösen az olajgyárak környékének — tanulmányozása folytán, több érdekes, részben hazánkra új, adventivus növényfajra bukkantam. Főleg a késő őszi gyűjtés járt kedvező eredménnyel, ami összefüggésben van azzal, hogy Győr legtöbb újabban behurcolt növénye dél-amerikai származású; s így kifejlődéséhez meglehetősen melegmennyiség szükséges.

Ez alkalommal Győr környékéről egyszersmind több oly *Chenopodium*-formát is felsorolok, melyeket nem lehet minden kétség nélkül újabban behurcoltaknak tekinteni. Tekintettel azonban arra, hogy ezeket a nevezetes formákat hazánk legnagyobb részében még nem tanulmányozták behatóbban, és érdekesebb *Chenopodium*-aim nagy részét éppen DR. I. MURR, e növény-nem kiváló ismerője, revidálta, e helyen egyszersmind ezek közlését is érdemesnek véltem. Az említett bűváron kívül nagy köszönettel tartozom DR. DEGEN ÁRPÁD igazgató úrnak, aki az itt felsorolt növények meghatározásában legelőzékenyebben támogatott.

1. *Phalaris angusta* NEES. Délamerikai egyéves pázsitféle. Győr: a Meller-féle új olajgyár udvarán számos példányban. — Európában Montpellier vidékén 1851 óta találták; Németországban egy helyütt 1903-ban.²⁾

2. *Haynaldia villosa* (L) SCHUR. Déleurópai növény, már hazánk déli részében is benszülött.

Győr: a dunai szárnyvasút mellett, gyéren.

3. *Chenopodium leptophyllum* NUTT. Észak- és Délamerika mérsékelt vidékeinek növénye.

Győr: a Meller-féle új olajgyár udvarán több példányban; a dunai szárnyvasút mellett egy példány. Érett magvakat még késő ősszel sem hozott. Közép-Európa több helyén találták már mint bevándorolt növényt, de hazánkból mindeddig nem közölték.

4. *Chenopodium album* ssp. *praeacutum* MURR (*Ch. viridescens* ST AMANS?).

Győr: ruderalis helyeken. Közép-Európában másutt is.

5. *Chenopodium album* ssp. *subficifolium* MURR.

Győr: a Meller-féle új olajgyár udvarán. (MURR: «typicissime».) Közép-Európában másutt is.

6. *Chenopodium album* v. *rhombeum* PETERM.

Győr: ruderalis helyeken. Európában mindenütt.

7. *Chenopodium concatenatum* THUILL ssp. *striatiforme* MURR.

Győr vidékén mindenütt gyakori; különösen száraz akác-

¹⁾ Conf. M. B. Lapok XI. (1912) p. 331—335; ibidem XII. (1913) p. 223

²⁾ THELLUNG, La flore adventice de Montpellier p. 90.

és nyárfaerdőkben; itt néha tömegesen a v. *erectum* LUDWIG formában. Vannak példányaim, melyek MURR szerint a ssp. *alpigenum*-hoz MURR és a *Ch. interjectum*-hoz MURR képeznek átmenetet. A ssp. *striatiforme* különben szórványosan Közép-Európa déli részeiben sok helyütt előfordul.

8. *Chenopodium pseudo-Borbásii* MURR.

Győrmegeye: Betlehem-puszta. (! MURR: «typicissime».) Egész Közép-Európában ritka.

9. *Chenopodium striatum* (KRAŠ.) MURR.

Győr: 1909 óta sok helyen láttam, különösen parkokban, de szántóföldeken is. Var. *erosum* MURR u. o. F. *brevifolia* MURR in schedula; a typo foliis brevioribus, ovatis discrepat.

A *Ch. striatum*-ot Európába újabban behurezolt növénynek tartják, mely azonban itt mai nap már sok helyütt található.

10. *Chenopodium Preissmanni* MURR. (*Ch. opulifolium* × *album* MURR szerint.)

Győr: Újváros, a Komlókert mellett 1909. Közép-Európában ritka. (Éresi legit TAUSCHER. MURR M. B. Lapok. I. p. 342.)

11. *Chenopodium subopulifolium* MURR (*Ch. opulifolium* × *album*).

Győrmegeye: Ságalom, *Ch. opulifolium* társaságában. Hazánkra új adat.

12. *Chenopodium hircinum* SCHRAD.

Győr: a Meller-féle új olajgyár udvarán; továbbá a Trostler-féle fatelep mellett. Erőtelmes tipikus példányok, melyek érett magvakat is hoztak. Délamerikából származó, Közép-Európában több helyütt meghonosodott növény, melyet hazánkból még nem közöltek.

13. *Chenopodium urbicum* L ssp. *intermedium* KOCH. (*Ch. rhombifolium* MÜHLENB.)

A *Ch. urbicum* típusa Győr környékén igen szórványosan fordul elő; az említett formát a betöltött Rábca-mederben létesített park szélén találtam és pedig a f. *cymosum* (A. LUDWIG in A. et Gr. Synops.) alakban.

14. *Amarantus quitensis* HUMB. BONPL et KUNTH, (Determin.: DR. A: THELLUNG¹⁾)

Győr: a MELLER-féle új olajgyár udvarán, továbbá a dunai szárnyvasútnál az elevator mellett több példányban, de érett magvakat még novemberben sem fejlesztettek.

A tóalakkal együtt e helyen a f. *rufescens* THELL. (Fl. adv. de Montp. 204) alakot is gyűjtöttem.

Délamerikából származó növény, melyet Európában eddig Montpellier vidékéről és legújabbán Németország két helyéről közöltek.²⁾ DR. DEGEN ÁRPÁD szíves közlése szerint THELLUNG a

¹⁾ THELLUNG opus cit. p. 202.

²⁾ THELLUNG eleinte ismeretlen, új fajnak tartotta.

A) *Amarantus quitensis* termő-virága; 1. az elhőő alakú perigoniumlevél.
 B) *Amarantus quitensis* porzós virágának perigoniumja.
 C) *Amarantus retroflexus* termővirágának perigoniumja.
 D) *Amarantus patulus* termő-virága.
 A vonalak a virágok természetos nagságát jelentik.
 Erődefti rajz.

A) Eine weibliche Blüte von *Amarantus quitensis*;
 1. das abweichend gestaltete Perigonblatt.
 B) Das Perigon einer männlichen Blüte von *Amarantus quitensis*.
 C) Das Perigon einer weiblichen Blüte des *Amarantus retroflexus*.
 D) Das Perigon einer weiblichen Blüte des *Amarantus patulus*.
 Die Striche zeigen die natürliche Größe des Perigons an. — Originalzeichnung.

budapesti m. kir. vetőmagvizsgáló-állomás herbariumában lévő és DR. CZAKÓ KÁLMÁN-tól 1887-ben, Budán, a Sárosfürdő alatti dunaparton gyűjtött példányban szintén felismerte az *Amarantus quitensis*-t. Tehát ismét meggyarapodott a hazai *Amarantus*-ok száma egy új fajjal.

Az *Am. quitensis* habitusában nagyon hasonlít az *Am. patulus* BERT.-HOZ. Elég élesen különbözik azonban abban, hogy a termővirágok perigoniumlevelei közül 3—4 felfelé kiszélesedik, majdnem lapátalakú («subspatulés» THELLUNG l. c.), igen tompa v. csorba, aránylag hosszú száлкаhegygel (az *Am. retroflexus*-éhoz nagyon hasonló). Egy vagy két külső perigoniumlevél azonban vizsgálataim szerint *elliptikus-lándzsás*, és az egyik valamivel hosszabb a többinél (Ábra A). Az *Am. patulus* perigoniumlevelei valamennyien elliptikus-lándzsásak (D ábra). Az *Am. quitensis* porzós virágainak perigoniumlevelei szintén valamennyien elliptikus-lándzsásak (egy külső azonban ezek közül is hosszabban kihelyezett a többinél). (L. a szövegközti ábrát a 62. oldalon.)

15. *Brassica juncea* (L.) COSSON ssp. *eu-juncea* THELLUNG in Verh. d. bot. Ver. Brandenburg L. 2. 1908, 157.

Győrött mindenütt ruderalis helyeken, különösen raktárak, olajgyárak közelében. Közép-, Dél- és Kelet-Ázsia növénye, melyet Dél-Oroszországban és a tropusokon mindenütt természetnek.

Mint behurcolt növényt Európa sok helyén találták. Magyarországon azonban mindeddig nem észlelték. Győrött valószínűleg már régebben letelepedhetett, mert jelenleg oly nagy számban fordul elő, hogy tanítványaim *Sinapis arvensis* helyett a város területéről tévedésből feleszámban ezt a fajt gyűjtötték. Véleményem szerint már meghonosodott növénynek tekinthető.

16. *Trigonella coerulea* (L.) SER. s. str.

Győr: a nádorvárosi szemétkerakodóhelyen. Sok buvár szerint már a Fertő térségében vadon fordulna elő; vidékünkön azonban biztosan bevándorolt.

17. *Melilotus indicus* ALL.

Győr: a Rábcapark mellett; a dunai szárnyvasút mellett, mindenütt nagyon gyéren.

Dél-Európa növénye, mely már Horvátországban is vadon nő.

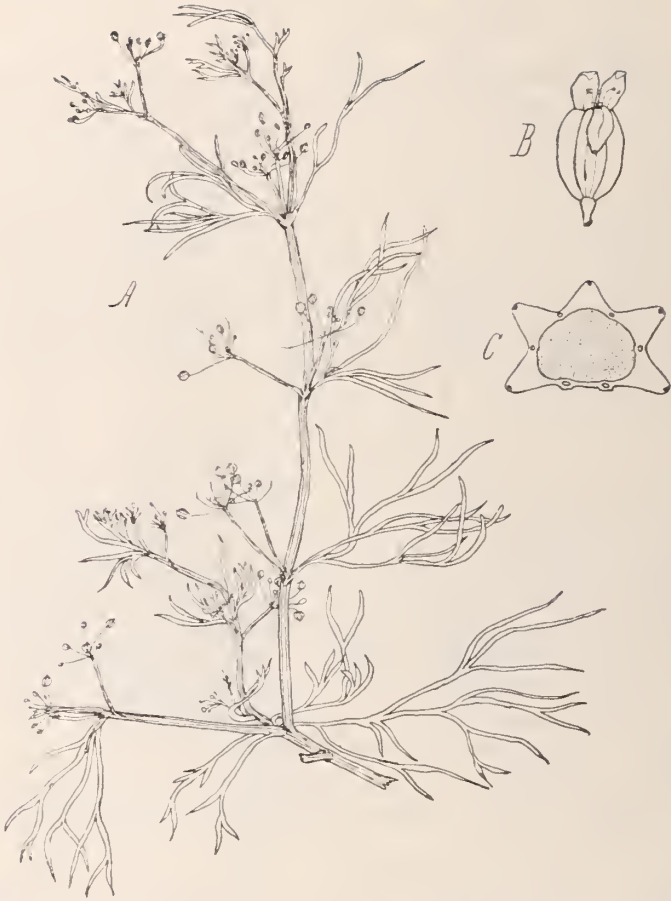
18. *Euphorbia graeca* BOISS. et SPRUNER (*Euph. dalmatica* Vis.)

Győrmegeye: Böny (1912) tarlón, *Euph. falcata* társaságában.

Délkeleti növény, mely az ország déli részén több helyütt található.

19. *Apium Ammi* URB. (*Sison Ammi* JACQ. non L. *Pimpinella leptophylla* PERS., *Helosciadium leptophyllum* DC., *Helosciadium lateriflorum* KOCH, *Apium leptophyllum* F. MUELL.)

Győr: az elevator mellett egy példány. Amerika melegebb vidékeiről származó egyéves ernyős, melyet SACCARDO szerint Olaszországban mint bevándorolt növényt először 1804-ben SAVI talált meg;

A) *Apium Anmi* (JACQ.) URB. egy darabja (természetes nagyságban). — B) Ugyanannak egy virágja, 2 szirmlevél eltávolítva, egy lehajtva, hogy a porzókat látni lehessen (15-ször nagyítva). — C) Termés keresztmetszete (kb. 20-szor nagyítva). — Eredeti rajz.

A) *Apium Anmi* (JACQ.) URB. (In natürlicher Grösse). — B) Eine Blüte desselben, zwei Blumenblätter entfernt, eins hinuntergestülpt, um die Stanbblätter sichtbar zu machen (15-fach vergrößert). — C) Querschnitt durch eine Teilfrucht (cca 20-fach vergrößert). — Originalzeichnung.

azóta itt a XIX. században még néhányszor megtalálták, de újabban már senki sem lelte fel. SACCARDO véleménye szerint Olaszországban a botanikus kertekből szökött ki. Győrbe bizonyára amerikai magvakkal jutott. L. a szövegközti ábrát a 64. oldalon.

20. *Phacelia tanacetifolia* BENTH.

Győrszentmárton, kerítések mellett. Észak-Amerikából származik; méltápláléknak vetették és Európa sok helyén elvadult.

21. *Centaurea melitensis* L.

Győr: a dunai szárnyvasútnál, az elevator mellett néhány példányban. A győri példányok apró fészkek és a hasonló spanyol példányoktól csak világosabb színű kaszatjaikban térnek el.

A *C. melitensis* eredetileg mediterrán növény, de mint bevándorolt növény a föld nagy részén így Amerikában is elterjedt. Tekintve, hogy győri termőhelyén is több délamerikai növény (*Amarantus quitensis*, *Apium Ammi*, *Chenopodium leptophyllum*) fordul elő, lehetséges, hogy Győrbe is délamerikai magvakkal jutott. Terem különben Dél-Amerikában egy a *C. melitensis*-hez közel álló benzüllött növény a *C. patibitensis* (H. B. K.) DC, mely GUGLER szerint a *C. melitensis*-nek csak varietasa volna, az eredeti leírás szerint azonban ettől többek közt csupasz termésében is eltér.

22. *Flaveria Bidentis* (L) O. KUNTZE. (*Flaveria contrayerba* PERS.)

Győr: a Meller-féle új olajgyár udvarán kevés példányban.

A melegebb Észak- és Dél-Amerika növénye. Európában eddig csak egyszer (1906) találták Montpellier vidékén (THELLUNG l. c. p. 315).

Azon növények közül, melyeket régebbi közleményeimben (M. B. L. 1912 p. 335. ibidem 1913 p. 223), mint csak néhány példányban előfordulókat említettem meg, azóta csak a *Bromus unioloides* HUMB. & KUNTH terjedt el a város több pontján. A többi — úgy látszik — kiveszett.

A jelen cikkben említettek közül a *Chenopodium album* és *striatum* alakjain kívül a *Brassica juncea* és valószínűleg a *Chenopodium hircinum* és *Euphorbia graeca* tekinthetők meghonosodott (naturalizált) növényeknek.

Neue Beiträge zur Adventiv- und Ruderalflora von Győr (Westungarn).¹⁾

Von Dr. S. Polgár (Győr).

Im Jahre 1913 hatte ich wiederum durch Erforschung der Ruderalstellen der Stadt — besonders der Umgebung der Ölfabriken — manche interessante, für Ungarn neue Pflanzenart entdeckt. Besonders die spätherbstlichen Exkursionen brachten günstige

¹⁾ Confer M. Bot. Lapok XI (1912) p. 331—335; ibidem XII/1913) p. 223

Resultate, was mit dem grösseren Wärmebedürfnisse und der späten Blütezeit der vielen, aus Südamerika eingeschleppten Adventivpflanzen zusammenhängen mag.

Ich benütze diese Gelegenheit um zugleich auch einige *Chenopodium*-Formen, welche man wohl nicht ohne Zweifel für neuerdings eingeschleppt halten kann, aufzuzählen. Ich finde dies hier deshalb für angebracht, weil diese bemerkenswerten Formen in Ungarn noch nicht genügend studiert wurden, und der grösste Teil meiner interessanteren *Chenopodien*-Exsiccata durch Herrn DR. I. MURR, den gründlichen Kenner dieser Gattung, revidiert wurde. Ausser dem genannten Forscher drücke ich an dieser Stelle noch Herrn Direktor Dr. von DEGEN, der mich in der Bestimmung der hier aufgezählten Arten in zuvorkommendster Weise hilfreich unterstützt hat, meinen besten Dank aus.

1. *Phalaris angusta* NEES. In Südamerika einheimische einjährige Graminee.

Győr: bei der neuen Meller'schen Ölfabrik in mehreren Exemplaren. In Europa sonst noch bei Montpellier seit 1851 gefunden; in Deutschland an einer Stelle 1903.¹⁾

2. *Haynaldia villosa* (L) SCHUR. Einheimisch in Südeuropa (auch in Südungarn).

Győr: bei der Flügelbahn am Donauufer, spärlich.

3. *Chenopodium leptophyllum* NUTT. Einheimisch in den gemässigten Teilen Süd- und Nordamerika's

Győr: bei der neuen Meller'schen Ölfabrik in mehreren Exemplaren; bei der Flügelbahn am Donauufer, ein Exemplar. Die Pflanzen brachten selbst im Spätherbst noch keine reifen Samen. Wurde an vielen Stellen Mitteleuropas adventiv gefunden, jedoch aus Ungarn noch nicht mitgeteilt.

4. *Chenopodium album* ssp. *praeacutum* MURR (*Ch. viridescens* ST AMANS?).

Győr: an Ruderalstellen. In Mitteleuropa zerstreut.

5. *Chenopodium album* ssp. *subficifolium* MURR.

Győr: bei der neuen Meller'schen Ölfabrik. (! MURR: «typicissime») In Mittel-Europa zerstreut.

6. *Chenopodium album* v. *rhombicum* PETERM.

Győr: an Ruderalstellen. In Mittel-Europa nicht selten.

7. *Chenopodium concatenatum* THUILL ssp. *striatiforme* MURR.

In der Umgebung von Győr häufig, besonders an trockenen Ufern, in dünnen Akazien- und Pappelwäldern, hier oft massenhaft die Varietät *erectum* LUDWIG. Ich besitze Exemplare, die sich nach MURR der Ssp. *alpigenum* MURR und dem *Chenopodium interjectum* MURR nähern. Die Ssp. *striatiforme* kommt sonst an trockenen Stellen Mitteleuropas mehrfach vor.

¹⁾ THELLUNG, La flore adventice de Montpellier p. 90.

8. *Chenopodium pseudo-Borbásii* MURR.

Komitat Győr: Puszte Betlehem. (!MURR: «typicissime».) In Mitteleuropa selten.

9. *Chenopodium striatum* (KRAS) MURR.

Von mir seit 1909 in Győr besonders in Anlagen, aber auch in Äckern beobachtet.

Var. *erosum* MURR, ebendort. F. *brevifolium* MURR in schedula. a typo foliis brevioribus, ovatis discrepat.

Ch. striatum wird für eine in neuerer Zeit nach Europa eingeschleppte Art gehalten, die sich aber an vielen Stellen eingebürgert hat.

10. *Chenopodium Preissmanni* MURR. (*Ch. opulifolium* × *album* nach MURR.)

Győr (1909). In Mitteleuropa selten. (Eresi legit TAUSCHER. MURR in M. Bot. Lapok, I. p. 342.)

11. *Chenopodium subopulifolium* MURR. (*Ch. opulifolium* × *album*.)

Komitat Győr: beim Dorfe Sághalom. in Gesellschaft von *Ch. opulifolium*. Für Ungarn neu.

12. *Chenopodium hircinum* SCHRAD.

Győr: bei der neuen MELLER'schen Ölfabrik; ferner bei einer Holzlagerstätte. Kräftige, typische Exemplare, die reife Samen brachten. Aus Südamerika stammende, in Mitteleuropa mehrfach eingeschleppte Pflanze; sie ist aus Ungarn bisher nicht erwähnt.

13. *Chenopodium urbicum* ssp. *intermedium* KOCH. (*Ch. rhombifolium* MÜHLENB.)

Der Typus des *Ch. urbicum* kommt in der Gegend von Győr sehr spärlich vor; die erwähnte Ssp. fand ich in einer Parkanlage, u. zw. in der Form *cymosum* (A. LUDWIG in A. et Gr. Synops.)

14. *Amarantus quitensis* HUMB. BONPL & KUNTH. (Determin. DR. A. THELLUNG.)

Győr: bei der neuen MELLER'schen Ölfabrik; ferner beim Elevator, in mehreren Exemplaren, aber ohne reifen Samen. Ich sammelte hier auch die Form *rufescens* THELL. (Fl. adv. de Montpellier 204).

Aus Südamerika eingeschleppt. In Europa bisher aus der Gegend von Montpellier bekannt und neuerdings an zwei Orten Deutschlands von THELLUNG entdeckt.¹⁾ Ein Exemplar im Herbarium der budapester Samen-Kontrol-Station wurde von DR. KOLOMAN CZAKÓ schon 1887 am rechten Donauufer in Budapest unterhalb des Blocksbades (Sárosfürdő) gesammelt und erst unlängst von A. THELLUNG als *Amarantus quitensis* erkannt. (Briefliche Mitteilung DR. ÁRPÁD VON DEGENS.)

¹⁾ THELLUNG opus cit. p. 202.

Amarantus quitensis gleicht in seinem äusseren Habitus sehr dem *Am. patulus* BERT. Er unterscheidet sich aber von ihm ziemlich scharf durch die Perigonblätter der weiblichen Blüte, von denen 3—4 bei *Amarantus quitensis* nach oben verbreitert, fast spatelförmig («subspatulés» Thellung l. c.), sehr stumpf oder ausgerandet (mit verhältnissmässig langer Stachelspitze) sind. Sie gleichen sehr den Perigonblättern von *Am. retroflexus*. Ein (oder oft auch ein zweites) äusseres Perigonblatt des *Am. quitensis* ist aber nach meinen Beobachtungen *elliptisch-lanzettlich* und auch etwas grösser als die übrigen. (Figur A) Die Perigonblätter des *Am. patulus* sind dagegen alle *elliptisch-lanzettlich* (Figur D), ebenso wie diejenigen der *männlichen* Blüte des *Am. quitensis* (von denen aber auch eins länger zugespitzt zu sein pflegt). (Siehe Abbildung auf pag. 62.).

15. *Brassica juncea* (L) COSSON ssp. *eu-juncea* THELLUNG in Verh. d. bot. Ver. Brandenburg L. 2. 1908 p. 157.

Győr: an Ruderalstellen häufig, besonders in der Nähe von Lagerhäusern, Ölfabriken u. s. w. In Mittel-, Süd- und Ostasien einheimisch, in Südrussland und in den Tropen oft angebaut.

In verschiedenen Teilen Europas auftretend, aber in Ungarn bisher noch nicht beobachtet. Wahrscheinlich hatte sich diese Art schon vor einiger Zeit in Győr angesiedelt: denn sie kommt gegenwärtig in solcher Menge vor, dass meine Schüler statt *Sinapis arvensis* zur Hälfte irrtümlich diese Pflanze sammelten. Nach meiner Meinung kann man sie schon für eingebürgert ansehen.

16. *Trigonella coerulea* (L) SER. s. str.

Győr: an der städtischen Mistlagerstätte. Soll nach mehreren Autoren schon am Neusiedler-See wild vorkommen, in der Gegend von Győr ist sie aber gewiss nur adventiv.

17. *Melilotus indicus* ALL.

Győr: an einer Parkanlage; ferner beim Elevator; überall sehr spärlich.

Eine Pflanze Südeuropas, die schon in Kroatien wild wächst.

18. *Euphorbia graeca* BOISS et SPRUNER (*Euph. dalmatica* VIS.)

Komitat Győr: Böny 1912. auf einem Stoppelfelde in Gesellschaft von *Euph. falcata*.

Eine südöstliche Pflanze, die im südlicheren Ungarn öfter gefunden wurde.

19. *Apium Ammi* URB. (*Sison Ammi* JACQ non L, *Pimpinella leptophylla* PERS., *Helosciadium leptophyllum* DC., *Helosciadium lateriflorum* KOCH, *Apium leptophyllum* F. MUELL.) Textillustration pag. 64.

Győr: beim Elevator ein Exemplar. Eine annuelle Umbellifere aus dem wärmeren Amerika. Nach SACCARDO in Italien adventiv zuerst 1804 von SAVI gefunden; dann einigemal noch im XIX.

Jahrhundert angetroffen, aber neuerdings nicht wieder beobachtet. SACCARDO hält sie für einen Flüchtling der botanischen Gärten Italiens. Nach Győr ist sie gewiss mit amerikanischen Samen gelangt.

20. *Phacelia tanacetifolia* BENTH. Győrszentmárton (Komitat Győr): bei Zäunen.

Aus Nordamerika stammend, in Europa oft als Bienenfutter angebaut und nicht selten verwildert.

21. *Centaurea melitensis* L.

Győr: beim Elevator in einigen Exemplaren. Die Exemplare aus Győr sind kleinköpfig und weichen von den entsprechenden spanischen nur in ihren helleren Achaenen ab.

Centaurea melitensis ist eine Mediterranpflanze, die sich aber als Adventivpflanze in einem grossen Teile der Erde, so auch in Amerika verbreitet hat. Wahrscheinlich ist sie nach Győr mit südamerikanischen Sämereien gelangt; denn an ihrer Fundstelle fand ich auch andere südamerikanische Adventivpflanzen (*Amarantus quitensis*, *Apium Ammi*, *Chenopodium leptophyllum*.) In Südamerika kommt aber auch eine einheimische, der *C. melitensis* nahe stehende Art vor, die *C. patibicensis* (H. B. K.) DC, die nach Gugler nur eine Abart der *C. melitensis* darstellen soll, nach der Originalbeschreibung aber u. A. auch schon durch die kahlen Achaenen abweicht.

22. *Flaveria Bidentis* (L) O. KUNTZE. (*Flaveria contrayerba* PERS.)

Győr: beim neuen MELLER'schen Ölfabrik in wenigen Exemplaren.

Eine Pflanze des wärmeren Amerikas. In Europa nur einmal (1906) bei Montpellier gefunden. (THELLUNG l. c. p. 315.)

Von den Adventivpflanzen, die ich schon früher (M. Bot. Lapok 1912 p. 335; ibidem 1913 p. 223) in Győr in wenigen Exemplaren auffand, hat sich seitdem nur *Bromus unioloides* HUMB. & KUNTH behauptet, und findet sich gegenwärtig an mehreren Stellen der Stadt. Die übrigen sind nicht wieder erschienen.

Von den gegenwärtig mitgeteilten können-ausser den Formen des *Chenopodium album* und *striatum* auch *Brassica juncea* und wahrscheinlich noch *Chenopodium hircinum* und *Euphorbia graeca* als eingebürgert (naturalisiert) betrachtet werden.
